

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Preceptoriu[m] Domini Gotscalci Hollen de ordine Heremitarum sancti Augustini

Hollen, Godescalcus

Nurmberge, 1521

VD16 H 4471

Non mechaberis.

urn:nbn:de:hbz:466:1-30748

Preceptum Sextum

Ecū mulierib⁹. Quarto est gaudiū demonis ideo excellēter studet q̄ religiosi cadant in pctā carnis. Ec̄c. Genatio leonis onager i heremo. Leo est diabolus cui⁹ est venatio monachus i clauſtro. Quē cum facit cade- re in pctm̄ carnis mirabiliter gaudet ⁊ de- lectat. Cui⁹ exm̄ ptz in vitalpa. Cū qdā fi- lius sacerdotis idolorū quadaꝫ die vidisset patres suū in templo sacrificantē idolis vi- dit ⁊ sathan cū militiā ei⁹ astantem. Quēz cū singuli demōes adorassent cōtulerūt fa- cta nequicie sue. Et vnus ait. Per. xxx. di- es hoies vnus puincie ad bella instigauit: ⁊ plurimi occisi sunt. Ali⁹ dixit. Per. xx. di- es in mari fui: ⁊ suscitauit tēpestatē ⁊ multi hoies submersi sunt in mari. Alius dixit p̄ xxx. dies se interfuisse nuptijs ⁊ spōsum ⁊ sponſam occidisse ⁊ multā sanguis effusio- nem pcurasse: hoc audito sathan oēs fla- gellari iussit. Tandem vnus ait. Per. xl. an- nos incitauit quēdam monachū in heremo ad peccandū: ⁊ vix illa nocte compulsi eum fornicari. Tūc surgēs osculat⁹ est eū: ⁊ im- posuit ei coronā quā habebat dicēs euz qd̄ maximū fecisse. Quō ei maxime placet luxu- ria religiosoz. ptz in. iij. dialo. de Andrea fundane ciuitatis ep̄o: q̄ cū vitā virtutibus plenā duceret ⁊ p̄tinentiā quādam montia- lē quā p̄us secū habuerat noluit ab ep̄atus sui curia repellere: cert⁹ de sui ⁊ eius conti- nentia. Sed hostis eius spēm cepit oculis ei⁹ imp̄mere aditū tentationis exquirens. Quadaꝫ vero die iude⁹ de campania alio tēdens: cū esset nox nesciens quo declina- ret iuxta appollinis tēplum se cōtulit. No- cte vero media dū p̄ timore vigilaret: vidit malignoz spiritū turbā in eccliam adue- nire. Quorūz p̄nceps discutere cepit quid egissent. Et vnus ex illis asseruit q̄ in an- dree aim specie sc̄timonialis p̄ quādā tēra- tionē carnis cōmouisset. Cū hō malignus spūs q̄ perat in h̄lāter audiret: adiunxit q̄ ad hoc deuenit tentatio: vt die preterito in terga eiusdē montalis seie alapā dedit. Tūc blande exhortat⁹ est eū vt p̄ficeret qd̄ inceperat ⁊ singularē palmā teneret. Tūc iudeus accedēs ad ep̄m diligenter ab eo li- cet vellet celare rem extorsit. Quē ep̄s con- uertit ⁊ baptisauit. Quinto hoc ptz q̄a

legit de⁹ ista grauit̄ puniuisse pctā: q̄ facta sunt in clauſtris. Primuz clauſtrum in celo fuit in q̄ ipse deus abbas fuit. In q̄ illi per- uerſi monachi. s. demones absq̄ spe venie damnati sunt. Sc̄dm̄ fuit i terrestri padiso i q̄ q̄ iobediētes fuerāt d̄ padiso expulsi sūt ⁊ mortui cū tota posteritate damnati. Ter- tiū clauſtrū fuit i primo statu ecclie in quo petrus fuit abbas in q̄ q̄ pprietarij esse vo- luerūt: morte subitanea perierūt. Sexto ptz hoc: q̄ ē vita angelica. Imitari em̄ de- bēt angelos in puritate. Ergo clauſtralis angel⁹ ē si bon⁹ ē: v̄l si mal⁹ ē diabolus est. Tales clauſtrales sunt demones incubi. Hiero. P̄ofessi ch̄ristiane religionis mili- tiam mediū sunt inter angelos ⁊ demones aut em̄ angelis erunt eq̄les aut demonib⁹ nō impares. Igit̄ in clauſtralib⁹ videt̄ hoc maximū pctm̄ esse ⁊ indecens: q̄a spirita- lissimū debēt eē: ⁊ hoc pctm̄ p̄ ceteris carna- les reddit. Efficit em̄ hoc pctō homo tot⁹ caro. Nā macula i oculo est intolerabilis q̄ parū grauaret in alio mēbro. Sed viri cō- tēplatiui sunt oculi. Ideo dicit Aug. ⁊ po- nunt ei⁹ verba. iij. q. vij. c. q̄st̄libet i fine. Nō vidi inquit peiores q̄ q̄ in monasterijs defecerūt: nec meliores si profecerunt.

Non mechaberis.

Otauo peccant contra illud p̄ceptū. Nō mechaberis: qui fornicant cum monialibus: ⁊ etiam ipse moniales: qd̄ est adeo graue q̄ nō solū ē fornicatio im- mo ⁊ adulteriū: q̄a ibi fit accessus ad spon- sam ch̄ri: ⁊ est valde graue gen⁹ adulterij si attēdam⁹ cui despōsata est: q̄a altissimo. Quāto em̄ nobilioꝝ cui despōsata est: tāto maior ē cōtumelia. Ipi em̄ ē despōsata cui angeli sūt. Attēdere etiā debet q̄ eā solli- citat q̄ est spōsa dei sui ⁊ dñi sui ⁊ creatoris reꝝ. Et tales vident̄ excōicati. vt ptz. xvij. q. i. c. si qua. vbi dicit Grego. Qui cum hu- iusmodi seis in aliq̄ fuerit iniquitate reptus cōsione priuet si laic⁹ est: si hō clericus est a suo quoq̄ remotus officio pro suis cōtinue- lugendis excessib⁹ in monasteriū detrudat̄. Idē dr. c. eos. ibidē. ⁊ si quis cum h̄mōi- niſimonij cōtraxerit: ipso facto est excōica- tus. vtz in. c. eos. in cle. de affini. ⁊ cōsan. Ad hoc precauēdum precipit̄ extra de vi.

et hoc cle. Monasteria sanctimonialium si
 quis clericus sine manifesta et rationabili causa
 frequenter presumpserit per episcopum arceat: et si
 non destiterit ab officio ecclesiastico reddat
 immunis: et si laici sint excommunicationi subdan-
 tur: et a cetero fidelium fiat penitus alieni. Ta-
 les debent attendere quod dominus Ioseph dixit si-
 bi. Dormi mecum. Qui respondit. Non possum
 facere hoc malum et peccare in domino meum.
 Gen. xxxix. Attendere ergo debet quod sponsa
 ista a deo dilecta est a domino suo quod inclusit eam
 et oblita est populo suo et domum patris sui. unde
 concupivit rex decorum eius. iuxta illud psalmi
 psalmi et cetera. Audiuimus de quodam clerico quod quaedam
 moniale traxit de monasterio: et iuxta cum ea
 per quaedam siluam: et cum vellet cum ea fornicari
 incepit arbor sub qua iacuerunt terribiliter ar-
 dere: et illi territi et propius desisterat ab ope-
 nephario: et clericus reduxit moniale ad
 monasterium. Secundo patet grauitas huius pec-
 cati: quod ibi committitur stuprum. id est. illicita defloratio
 virginum: quae ut frequenter est ibi. Recitat
 Augustinus. li. iij. de ciuitate dei. ca. v. quod sacerdotes
 decem veste romani antiquitus viuas defodie-
 bant in adulterio deprehensas. Nam he sa-
 cerdotes fuerunt virgines. Si virgines ido-
 lorum viuere fodiebant in terra: quatomagis vir-
 gines christi: Recitat Augustinus. ibidem de quodam vir-
 gine claudia nomine: que cum in suspicionem fal-
 sam stupri venisset: ad probandum sue virgini-
 tatis pudorem cingulo in vado tyberis na-
 ue traxit: quam copiosa hominum multitudo
 trahere non potuit. Sed de quadam virgine
 alia dicit Augustinus. li. xxij. de ciuitate dei. c. xj. Que
 cum periclitaretur falsa suspitione de stupro cri-
 bus implese aquam de tyberi ad suos iudices
 nulla eius parte stillante portasse. dicit ibidem
 Augustinus. de virtute demonum poterat suspendi
 sursum in cribro ne caderet deorsum aut an-
 gelus vel deus. Tertio est incestus: et est
 valde graue genus: quod cum uxore patris tui.
 unde ad hoc potest referri quod legitur. i. ad
 Cor. v. Audiuimus inter vos fornicatio. et ta-
 lis fornicatio qualis nec inter gentes: ita
 ut uxorem patris aliquis habeat. Ad idem
 Bene. penul. Rubeus effusus es sicut aqua
 quando ascendisti cubile patris tui et macu-
 lasti stratum eius. Tales sunt inimici patris
 omnipotentis et filij et spiritus sancti: san-

ctorum angelorum et totius celestis exercitus.
 Quarto ibi quodammodo est viciu contra naturam
 quod fornicatur cum mortua et in sudario inuolu-
 ta: quia religiose persone que perfecte or-
 dine suum seruant continue sudarium suum ferunt
 quia in habitu suo sepeliuntur. Tales de iure
 deberent agere penitentiam. x. annorum:
 et ipsa sicut forma tradita. xxvij. q. i. c. de
 filia. et c. deuota. Quantum autem displicet
 deo et beate virgini patet de quadam moni-
 ali. De qua dicit Cesarius di. vij. c. xxxiij.
 dicens: quod erat quedam sanctimonialis fe-
 mina virgo a quodam clerico luxuriosis ver-
 bis stimulata: et intus flante illo vehemen-
 ter: cuius anhelitus etiam prunas ardere
 facit: succensa est ut cum corde et ore peti-
 tioni eius consentiret: promittens quod dicto
 completorio ad locum designatum venire vel-
 let. Erat enim custos ecclesie. Dicto comple-
 torio cum conuentus ascendisset dormito-
 rium et illa exire vellet de oratorio in ipso
 ostio christi in manibus in cruce expansis sta-
 re conspexit. Qui cum egressus non pateret
 ad ostium quod erat in opposito cucurrit. Ita
 succensa fuerat in amore clerici: ut pene ra-
 tionis expers: quod circa se diuinitus agere-
 tur minime aduerteret. Quid plura? oes
 ianuas adiit et crucifixum in omnibus ianuis
 inuenit. Tunc primum ad se versa et terri-
 ta dixit intra se: forte voluntas dei non est ut
 usque vadam. Solita fuerat eadem virgo sin-
 gulis diebus spiritalem quaedam orationem dice-
 re de passione domini: quam dominus in tanto periculo
 remunerauit visione tam utili. Que tre-
 mens ad imaginem dei genitricis iuxta: se
 prostravit de suo peccato veniam postulans. Et
 qua cum imago faciem verteret et illa ob-
 noxius supplicatura propius accederet:
 imago maxilla eius percussit dicens. Quo vis-
 tre fatua: vade in dormitorium tuum: tam for-
 tis erat illa alapa ut in terram ruens sic ta-
 ceret usque ad tempus matutinale. Illie mo-
 niales eam reperientes eam erexerunt: et sic reso-
 cillata narravit omnia circa se gesta et fuit pro-
 fus a tentatione per alapam liberata. Sed
 dubitatur de monialibus occulte corruptis
 in aliquibus monasteriis est consuetudo:
 quod virgines in festiuitatibus portent accen-
 sos cereos alie pro extinctos: virgines etiam

Preceptum Sextum

Eam cū ab ep̄o cōsecrant cereos habēt accē-
 sos. Quid dabitur moniali occulte corrup-
 te? Si cereum portat accensum deo men-
 titur et peccat mortaliter. Si vero extinctū
 crimen suū detegit et sorores scandalizat.
 Respondet Tho. i suo tractatu p̄niali. di. q̄
 p̄siliū est q̄ tali die simulet se ifirmam: nec
 mētis: q̄ habet ifirmitatē mētis sue que to-
 taliter impedit ne ad cereū accensum de-
 portandum accedat. De illis corruptis mo-
 nialibus loquit Hiero. in ep̄la ad Susannam
 di. Ad te nunc mihi sermo que caput
 tantorū malorū es que multipl̄ misera es:
 cū nomen virginitatis etiā perdidisti. He-
 phas est em̄ te vocari susannā que casta nō
 es. Sequit̄ ibidem. Eras virgo i paradiso
 dei utiq̄ iter flores ecclesie eras sp̄sa chri-
 sti: eras templū dei: eras habitaculum sp̄-
 ritus sancti. Et cuz toties dico eras totiens
 necesse est vt ingemiscas: q̄a non es q̄d fui-
 sti. Incedebas in ecclia tanq̄ columba illa
 de qua scriptū est. penne columbe de argē-
 tate. Splendebas vt argentū: fulgebas vt
 aurū. Eras em̄ vt stella in manu dei. Que
 est ista subita p̄uersio: q̄ repētina mutatio?
 De virgine facta es corruptio sathane: de
 sponsa chrii scortū execrabile: de tēplo dei
 phanū immundicie: de hitaculo sp̄s sancti
 tuguriū diaboli. Que incedebas cum fidu-
 cia vt colūba: nunc lates in tenebris vt ve-
 spertilio. Que fulgebas vt aurū p̄pter vir-
 ginitatis decorez: nunc facta es vilioz luto
 plateaz. Que fueras stella radians in ma-
 nu dñi: de alto cadens cōuersa es in carbo-
 nem extinctum: ve tibi misera et iterū ve: q̄
 tāta bona p̄pter parui t̄pis luxuriā pdidi-
 sti. hec Hieroñ. Tales lasciuas moniales
 tripliciter sancta ecclesia punit. s.
 Monasterij inclusione.
 Ornatus exterioris priuatione.
 Introitus viroz p̄hibitione.
 Primo monasterij inclusione: q̄a non de-
 bent egredi monasteria: nisi in magna ne-
 cessitate. vtz de statu regulariū. li. vi. cap̄.
 Periculose et detestabili quorūdam monia-
 lium statui q̄ honestatis laxatis habenis: et
 monachali modestia sexusq̄ verecūdia im-
 pudēter abiectis extra sua monasteria nō
 nunq̄ p̄ hitacula seculariū p̄sonaz disc̄ur-

runt: frequēter intra eadē monasteria p̄so-
 nas suspectas admittūt in dei offensam: et
 religionis opprobriū et scandalū plurimo-
 rū obuiare cupiētes salubriter p̄niti consti-
 tutione sanxim: vniuersas et singulas mo-
 niales p̄petuo in suis monasterijs debere
 decetero p̄manere in clausura: et nulla de-
 bet egredi monasterium nisi in magna ne-
 cessitate et cā rōnabili. Et si debet facere p̄-
 orissa aut abbatisa alicui p̄ncipi seu domi-
 no tēporali homagiū vel fidelitatis sacm̄:
 tūc egredi debēt cū honesta et decenti soci-
 etate: et facto homagio mox euestigio ad
 monasteriū reuertant̄. Rogat etiā oēs p̄n-
 cipes et dños t̄pales p̄ viscera iesu. ne mo-
 niales hēant occasionē vagādī: sed q̄ pos-
 sint causas agere p̄ pcuratores earū in cu-
 rijs aut in tribunalib: earūq̄ ep̄is et etiā p̄-
 latis ibidē p̄cepit: q̄ hoc debēt ordinare
 vt ista per pcuratorem fiāt. Etiā p̄cipit ibi-
 dem omnibus p̄latis sp̄ualibus: p̄t̄archis
 p̄matib: archiep̄is i virtute sc̄tē obediētie:
 et sub attestatiōe diuini iudicij et intimatiōe
 maledictiōis eterne: q̄tenus i monasterijs
 eis subiectis debitā pcurēt clausurā. Sed
 p̄chdolor h̄ minime i monialib: seruatur.
 Nā p̄tinue discurrūt per ciuitates et villas
 et q̄d peius est p̄ castra raptorū vehūtur in
 eq̄s ad hastiludia: choreas et cōuenticula
 secularia q̄d antiq̄tus minime fieri solebat
 Nā nō cognouerūt viros et mulieres. Lu-
 tus exēpluz ponit Cesarius di. vi. c. xxvij.
 de quadam puella que tam simplex fuerat
 q̄ vix poterat discernere iter pec: et hoiez.
 Die em̄ q̄dā murū pomerij capra ascendit.
 Quā illa vidēs: q̄d eēt a sorore astante in-
 terrogauit. Illa cognoscēs eius simplicita-
 tem ioculariter r̄ndit. Mulier est secularis
 quia q̄i seculares mulieres senescunt: cor-
 nua et barbas emittūt. Que sic permāsit in
 sua simplicitate. ¶ Sc̄do eas ecclia punit
 ornatus exterioris p̄uatione. dicente ap̄lo
 i. ad Corin. vij. Mulier inupta et virgo co-
 gitat quō deo placeat et quō sit sancta cor-
 pore et sp̄. Non em̄ debent curare exteri-
 orem pulchritudinem sed interiōrē. sicut di-
 cit̄ Petr: bleseni. ep̄la. lv. ad vnam monia-
 lem. Om̄is gl̄ia inq̄t filie regis abintus. Et
 tanto eris sponso tuo Christo acceptior:

I quanto es in veste vilior: in cultu corporis
tui abiectior: in sermone rarioz: i vultu de-
terior: in aspectu verecundior: et in incessu
maturior. hec ille. Sed pro chdolor opposi-
tum est cum illis que no querunt mo ornatu
interiore sed exteriori in ceruicib⁹ et in cor-
rallis. No placere studet chro sed homini.
Non veste viliori: sed preciosiori: de mane
apparent in veste religiosa: sed post pran-
dium in seculari odiosa deo et angelis ei⁹
no in corpe abiectior sed pulchrior: non in
sermone rarioz: sed verbis seculi studiosior
coponendo et cantando carmina secularia
et amatoria: no i vultu deictior: sed orna-
tioz pepis cerannis et anulis: non incessu
maturior: sed petulantior vagis oculis et
luxuriosis: de qbus d^r in cle. de sta. mo. c.
Attendentes. Ubi d^r q visitatores monia-
liu huius sollicitudinis studiū diligēter im-
pendant vt montales ipse quarū nonnullas
audiuimus dolentes in subscriptis excede-
re pannis sericie varioz foderaturis: vel
sandalicijs comatis et conutis crinibus
et scacatis et virgatis caputulis no vtant:
no choreas: no seculariu festa psequatur.
B Non die noctuq per vicos et plateas ince-
dant: aut voluptuosam vitā ducāt et c. hec
et filia his ibidē inhibent. **T**ertio pun-
tuntur introit⁹ viroz phibitioe. vtz li. vi. in
c. Periculoso. de sta. reg. et in. ca. monaste-
ria. et extra de vi. et ho. cle. c. vt. s. Cui⁹ ex-
emplū ponit Cesa. di. vij. ca. xxxij. Qd fuit
in quodā monasterio sanctimonialium:
cui⁹ nomen ignoro: virgo qdam noie bea-
trix. Erat aut corpore speciosa mēte deuo-
ta: et in obsequio dei genitricis feruentissi-
ma. Quā clericus qdam videns et sepi⁹ vi-
sitans: concupiscēs pcarī cepit. Illa verba
luxurie spernente illoz tāto importunius
instante serpēs antiquus tā vehemēter pe-
ctus eius succendit vt flāmaz amoris ferre
non posset. Accessit ad altare. b. virgīs di.
Dña quāto deuoti⁹ potui fūiui tibi: ecce ti-
bi clauēs tuas resigno: quia fuit sacrīta: et
tentationes carnis dūti⁹ sustinere non va-
leo et clam secuta est clericū. Quā cum mi-
ser ille corrupisset post dies paucos abie-
cit. Illa cū non hēret vñ viueret: et ad clau-
strū redire erubesceret facta est meretrix.

In q vicio. xv. annis pmanfit. Finito autē
illo tpe qdam die in habitu seculari ad por-
tam monasterij venit. Que cū dixisset por-
tario. Hosti beatricem quā huius oratorij
custodē. Rēdit. Optie noui. Est em domi-
na pba et scā et sine qrela vsq in hanc di-
em in hoc loco cōuersata. Illa aut pba ei⁹
notans sed no intelligens: duz abire vellet
mater mie in effigie nota ei apparens ait.
Ego p. xv. annos absentie tue officiu tuū
suppleui: reuertere nunc in locū tuū et peni-
tentiā age: q nullus hoīm nouit excessum
tuū. In forma qdē et habitu illius dei geni-
trix opus egerat custodie. Que mox igres-
sa qdū vixit gratias egit. Ex hoc patet si
ille clericus mansisset extra claustrum non
corruisset mortalīs illa.

Non mechaberis.

No peccant cōtra illud pceptū.
No mechaberis. s. q agūt tra natu-
ram: vt sunt sodomite: et quod oīm
pdictoz pessimū est. vtz p Aug. et ponitur
xxxij. q. vij. c. Adulteriū malū. dicentem q
oīm illoz pessimū est qd est cōtra naturā.
Et ibidē. ca. flagitia. dicit Aug. q pctm so-
domorū apud omnes gētes est detestabile.
Idē dicit Hieron. vīus cōtra naturā sp il-
licitus est et proculdubio flagitior: atq tur-
pior. Nā dicit Augusti. in. ca. Adulteriū. q
pctm sodome grau⁹ est q cū matre ppria
peccare: ppter qd muti vel indicibile dicit
eo q pctm illud noiare turpissimum est: ita
vt eo os dicentis et aures audientū pollū-
ant. vtz. xxxij. q. iiii. in eo. Et repugnat or-
dini naturali quē natura instituit. Ideo vo-
catur viciū cōtra naturā. Et sunt ibi multi
gradus. fm q dicit. s. Thom. in. ij. q. xj.
Uno mō si absq oī cōcubitu cā delectatio-
nis veneree pollutio pcuretur qd pertinet
ad pctm immundicie: quā qdem molliciē
noiant: sicut faciūt aliqū puelle et iuuenes
puocātes se manu v⁹ quouis alto ingento
ad pollutioem. **S**ecdo fit p concubitu ad
rem non eiusdē spēi: qd vocat bestialitas.
de q d^r Leni. xvij. Cū omni pecore no cois-
bis nec maculaberis cum eo. Adulter non
succūbet iumento nec miscebit ei. Qd sce-
lus ptz Exo. xxij. Qui colerit cum iumento
morte moriat pec⁹ qd occidite: sup q dicit
u ij